

здобуття наук. ступеня докт. філол. наук: 10.02.02. "Російська мова" / В. В. Зірка. – К., 2005. – 32 с. Швачко С. О. Екстеріоризація пізнавального процесу / С. О. Швачко // Засоби квантифікації: лінгвокогнітивні аспекти: Монографія - Суми: Вид-во СумДУ, 2007. - С. 14 - 21. Bednarek M. Evaluation in Media Discourse: Analysis of the Newspaper Corpus / M. Bednarek. – Continium International Publishing Group, 2006. - 253p. Kennicott Ph. A Moral Examination [Електронний ресурс] / Kennicott Ph.. – Режим доступу до сайту: <http://www.pulitzer.org/files/2013/criticism/01kennicott.pdf>. Leonhardt D. \$ 60 Billion. [Електронний ресурс] / Leonhardt D. – Режим доступу до сайту: <http://www.pulitzer.org/archives/9131>. Leonhardt D. Behind the 47% Talking Point. [Електронний ресурс] / Leonhardt D. – Режим доступу до сайту: <http://www.pulitzer.org/archives/9136>. Leonhardt D. A Market Punishing To Mothers. [Електронний ресурс] / Leonhardt D. – Режим доступу до сайту: <http://www.pulitzer.org/archives/9146>. Russel J. A Few Days Off School Won't Ruin an Education. [Електронний ресурс] / Russel J. – Режим доступу до сайту: <http://www.thetimes.co.uk/tto/opinion/columnists/article4155925.ece>. Robinson E. Two Black Americas. [Електронний ресурс] / Robinson E. – Режим доступу до сайту: <http://www.pulitzer.org/archives/8287>. Stephens B. Muslims, Mormons And Liberals. [Електронний ресурс] / Stephens B. – Режим доступу до сайту: <http://www.pulitzer.org/files/2013/commentary/07stephens.pdf>. Stephens B. The GOP Deserves To Lose. Stephens. [Електронний ресурс] / Stephens B. – Режим доступу до сайту: <http://www.pulitzer.org/files/2013/commentary/01stephens.pdf>. Stephens B. Russia's Steve Biko. [Електронний ресурс] / Stephens B. – Режим доступу до сайту: <http://www.pulitzer.org/files/2013/commentary/03stephens.pdf>. Stephens B. Anyone But Condi. [Електронний ресурс] / Stephens B. – Режим доступу до сайту: <http://www.pulitzer.org/files/2013/commentary/04stephens.pdf>. Tucker C. U. S. Leaders, Racial Epithets Better Unsaid. [Електронний ресурс] / Tucker C. – Режим доступу до сайту: <http://www.pulitzer.org/archives/7102>. Willan P. Death or Retirement: Pope Francis Gives Him Two or Three Years. [Електронний ресурс] Willan P. – Режим доступу до сайту: <http://www.thetimes.co.uk/tto/faith/article4180626.ece>

УДК 811.111

ІРЧИШИНА М.В.

(Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара)

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ПОНЯТТЯ «PARTICIPLE»

У статті розглядається та оцінюється адекватність різних варіантів інтерпретації поняття «participle». Визначено невідповідність найбільш розповсюджених варіантів репрезентації. Запропоновано термін «партицип» як найбільш відповідний до поняття «participle».

Ключові слова: дієприкметник, дієприкметниковий зворот, партицип, інтерпретація, адекватність.

Ирчишина М.В. Особенности интерпретации понятия «participle». В статье рассматривается и оценивается адекватность различных вариантов интерпретации понятия «participle». Определено несоответствие наиболее распространенных вариантов репрезентации. Предложен термин «партицип» как наиболее соответствующий понятию «participle».

Ключевые слова: причастие, причастный оборот, партицип, интерпретация, адекватность.

Irchyshyna M.V. Peculiarities of interpretation of the concept «participle». The relevance of various ways of interpretation of the notion «participle» is being considered and evaluated in this article. Discrepancy of the most common versions of representation is defined. A new term for interpretation of the concept «participle» is suggested.

Key words: participle, participle phrase, interpretation, relevance.

Незважаючи на здобутий досвід у вивченні частиномовної класифікації та пройдений шлях у встановленні граматичної номенклатури, і до сьогодні ведуться дискусії щодо адекватності ототожнення понять «дієприкметник», «причастие» (рос.) та «participle» (англ.). Традиційно, ці терміни використовуються для позначення конструкції, що складається з *participle I (writing, looking)*, який також називають *present participle* або *participle II (beaten, given)*, також *past participle* із залежними від них словами. Наприклад: *There's a woman crying her eyes out over there. I found him sitting at a table covered with papers.* **Метою** представленої статті є доведення неможливості використання реалій української або російської граматичної термінології для позначення такого унікального явища англійської мови як «participle». **Завданням** даної роботи є винайдення способу адекватного варіанту репрезентації поняття «participle» та «participle clause» в найрозповсюдженіших україно- та російськомовній навчальній літературі. **Предметом дослідження** є варіанти репрезентації унікального поняття «participle» та «participle phrase» в україно- та російськомовних

джерелах. **Об'єкт дослідження** – особливості інтерпретації понять «*participle*» та «*participle phrase*» (або «*participial phrase*»).

Досить часто в україно- та російськомовних граматиках англійської мови для позначення подібних конструкцій використовується термін «*дієприкметниковий зворот*» або «*причастный оборот*» відповідно, що є калькуванням і спробою співвіднести або поєднати поняття, що мають різну природу, функції та генезис. Відсутність єдиного погляду на проблему частиномовної належності цього унікального явища англійської мови зумовлена різними поглядами, що склалися впродовж історії формування граматичних традицій у різних мовах.

Назви «дієприкметник» в українській мові, «*participles*» і «причастия» в англійській та російській відповідно вказують на віднесеність даних термінів до двох різних частин мови – дієслова та прикметника [Родюк 2013, с. 227]. Часто *participle* визначають як клас слів, які поєднують у собі ознаки дієслова (мають відносні ознаки часу та способу) та прикметника (надають ознаку предметів, через що часто виконують синтаксичну роль означення) [Заїченко 2005]. Подібне визначення партиципові було надано ще античними граматистами, адже саме тоді розпочалися спроби щодо систематизації одиниць мови за певними принципами і саме доробок античних філософів мав великий вплив на подальший розвиток європейських мов та граматичних традицій. Проте подібна інтерпретація та номенклатура не можуть вважатися вірними, попри активне використання та певні тотожності деяких властивостей цих частин мови.

По-перше, незважаючи на те, що, як в англійській, так і в українській та російській мовах, дієприкметник є нефінітною формою дієслова, англійський *participle* можна умовно співвіднести як з дієприкметником, так і з дієприслівником, що унеможлиблює використання терміну «*дієприкметниковий зворот*», коли йдеться про конструкції «*participle* + залежні слова». По-друге, навіть відмовляючись від семантичних аналогій, дослідники англійської граматики вживають різні терміни для позначення понять *participle* та *participle phrase*. На думку більшості лінгвістів, у тому числі О.А. Остроушко та англійська мова має дві форми дієприкметника: «*дієприкметник теперішнього часу (Participle I)*» і «*дієприкметник минулого часу (Participle II)*». «*Participle I*» близький за значенням до прикметника і прислівника. Він називає ознаку предмета чи дії, яка виникає внаслідок дії, яка виконується чи вже виконана і виконує функції означення й обставини. В останньому разі він відповідає українському дієприслівнику, позначаючи дію, котра відбувається одночасно з дією присудка або передує їй. *Participle II* має лише одну форму й переважно ад'єктивні риси, вживається атрибутивно, у складі складеного іменного присудка та відокремлених конструкцій. Як і *participle I*, *participle II* може утворювати абсолютні конструкції, маючи в такому разі свій семантичний суб'єкт і реалізуючи дієслівні риси [Остроушко 2012, с. 207].

Підтримуючи своїх колег, І.О. Алексеєва вживає назви «*Participle I*» та «*Participle II*» із поясненням, що поняття «*Present Participle*» та «*Past Participle*» є лише традиційними термінами, які не відображають лексико-граматичних особливостей цієї частини мови [Алексеєва 2007, с.137]. На відміну від І.О. Алексеєвої, Н.М. Раєвська користується переважно термінами «*Present Participle*» і «*Past Participle*», вважаючи їх найвлучнішим варіантом [Раєвська 1976, с. 11].

Однією з найвпливовіших праць, які широко використовуються з метою вивчення англійської мови є збірка Л.Г. Верби та Г.В. Верби, де «*participle*» представлено як «*дієприкметник*», неособову форму дієслова, що має властивості дієслова, прикметника та прислівника. Розмежовуючи види дієприкметника, автори проводять паралелі, уникаючи подальшого перекладу: дієприкметник теперішнього часу – *present participle*, *participle I*, дієприкметник минулого часу – *Past Participle*, *Participle II*. У подальших поясненнях для позначення форм (видів) дієприкметника використовуються назви *Present Participle*, *Perfect Participle*, *Past Participle* тощо [Верба 2006, с. 240]. Така стратегія не спотворює реалій

англійської граматичної традиції.

Мартиненко А. О. пропонує систему, котра докорінно відрізняється від усіх. Пояснюючи, що форма *participle I* повністю співпадає із герундієм, автор пропонує поєднати їх у єдину «-ing» форму, а у випадку з *participle II* (-ed для правильних та V³ для неправильних), називати V^{ed} / V³ формою [Мартиненко 2003, с. 115]. З одного боку, така система частково полегшує сприйняття та запам'ятовування інформації, проте подібне спрощення не можна вважати нормою, адже герундій та *participle I* є різними граматичними явищами, а їх функції та семантика різняться.

Найбільш повний огляд варіантів репрезентації терміну «*participle*» подано у працях Ю.Б. Голіцинського, де паралельно наведено приклади поняття «дієприкметник» - «*participle I*» - «*present participle*» - «-ing форма», «*participle II*» - «*past participle*» - «III форма», як найбільш поширені визначення, котрі максимально висвітлюють парадигму найменувань [Голіцинський 2011, с. 307]. Проте подібна варіативність може інколи значно ускладнювати сприйняття, адже наприклад герундій також має закінчення -ing, що у такому разі ототожнює його із партиципом.

По-третє, українські та російські дієприкметники можна утворити від лише обмеженої кількості дієслів: *замерзлі ягоди* – *frozen berries*, *стомлені люди* - *tired people*, але *running* – **біжучий*, хоча *sleeping beauty* – *спляча красуня*, *written on the paper* – *написаний на папері*. Таким чином, вірним рішенням можна вважати відмову від перекладу назви, обмежившись англомовними термінами «*participle*», або ввести поняття «*партицип*», яке підкреслює унікальність цієї частини мови. Отже, цілком доцільно вживати термін «*партиципний зворот*» як найбільш вдалий для трактування такого явища англійської мови як «*participle phrase*».

Проте не лише в україно- та російськомовних граматиках існують протиріччя щодо позначення «*participle phrase*». Одним з найпоширеніших варіантів є «*participle I*» та «*participle II*» [Бархударов 1960, с. 219-220]. Альтернативні терміни «*present participle*» і «*past participle*» для позначення форм -ing і -ed також увійшли до вжитку, попри те, що як англомовні [Bornkessel-Schlesewsky 2009, с. 43; Langacker 1987, с. 283; Leech 1982, с. 68; Radford 2004, с. 20; Sweet 2014, с.122-127; Swan 2005, с. 382;], так і вітчизняні грамматики [Алексеева 2007, с. 137; Блох 1983, с. 25] підкреслюють, що подібні аналогії є лише умовними і не завжди мають відношення до граматичного часу, який використовується у реченні. Наприклад: («*present participle*» для дій у минулому часі) *They went to the winding shaft, two of the men carrying a stretcher*; («*past participle*» для дій у теперішньому часі): *The article deals with microwaves, with particular attention being paid to radio location*.

У своїй роботі «*A New English Grammar Logical and Historical*» (1891) Генрі Суїт (Henry Sweet) згадує «*participle-groups*» - звороти, які, виконуючи функції залежних речень, набувають деякі з їх граматичних особливостей. Наприклад, у фразях *here are my letters announcing my intention to start; a life wasted in the vain pursuit of pleasure* партиципний зворот виконує функції додаткового означального. В деяких випадках, підрядне речення згортається, а *participle* стає всього лише прийменником, як наприклад *concerning* [Sweet 2014, с.122-127]. На думку Суїта, інколи пояснити значення речення, від якого залежить «*participle phrase*» досить проблематично, і якщо у випадку *she, dying, gave it me* зворот виступає еквівалентом додаткового часу, то у реченні *seeing a crowd, I stopped* пояснити партиципний зворот можна двома способами: як підрядне часу (коли побачив, зупинився), або як підрядне причини (зупинився, тому що побачив).

Джоффри Ліч в своїй роботі «*English Grammar for Today*» (1982) відносить «*participle phrase*» до нефінітних зворотів (*non-finite clauses*), які найчастіше є підрядними: *The job being finished, we went home early*. Говорячи про нефінітні звороти, він не розмежовує герундіальні і партиципні звороти, вдаючись до використання термінів «-ING noun clause»: *We saw them being threatened by the gang*; «-ING adverbial clause»: *Not knowing Hitler's intentions, the allies*

signed the agreement; “-EN adverbial clause”: *Kneesmith, his head covered, was hustled from the courtroom*; “-ING relative clause”: *We talked to the peasants working in the rice-fields*; “-EN relative clause”: *The information given us at the post office* [Leech 1982, с. 48-60].

Одним з найбільш усебічним та ґрунтовним трактуванням особливостей ПЗ є приклад Отто Есперсена в роботі «*A Modern English Grammar on Historical Principles*» (1949). Згідно з його твердженням, деякі форми дієслів, до яких належить у тому числі і *participle*, нездатні до утворення закінченого змістовного вислову. Крім того, Есперсен вказує на те, що *participle* є у певному роді прикметником, зберігаючи при цьому характеристики дієслова [Jespersen 1949, с. 6-8.], тому не можна сказати, що у реченнях:

He came, carrying a heavy burden on his back;
He comes, carrying a heavy burden on his back;
He will come, carrying a heavy burden on his back,

першопартиципний зворот виражає лише певну одночасність з іншою дією, а не співвіднесеність із часом. Щодо термінології, О. Есперсен дотримується думки, що варто розподіляти нефінітні форми такого типу на «*first participle*», «*second participle*» і «*perfect participle*». На його думку «*first participle*» є найвірогідніше прикметником із певними ознаками дієслова.

Стосовно другого принципу, О. Есперсен пропонує умовно поділити дієслова на «завешувані» (*conclusive*) – що виражають завершену до певного моменту дію, і «незавешувані» (*non-conclusive*) – що використовуються для позначення відчуттів, душевного стану і т. д.), та інтерпретувати їх у залежності від того, до якої групи належить дієслово. Якщо *participle* утворений від групи завешуваних дієслів, його слід розглядати як результат минулої дії в сьогодні – *a conquered town, a paid bill*; у випадку з незавершуваними – *an admired friend, an honoured colleague* – немає обґрунтувань для співвіднесення із будь-яким граматичним часом.

Таким чином, можна зробити **висновок**, що у найрозповсюдженіших роботах вітчизняних дослідників термін «*дієприкметник*» на позначення англійського «*participle*» використовується досить обмежено і лише з метою алюзії на граматичну систему рідної мови. Уживання поняття «*дієприкметники теперішнього/минулого часу*» для перекладу понять «*participle I*» та «*participle II*» на українську мову, є не зовсім адекватними, оскільки переклад здійснено шляхом застосування семантичних аналогій, які не в змозі цілком відобразити у назві поєднання властивостей українського прикметника, дієприкметника і дієприслівника.

Отже, **перспективною** подальшого дослідження проблеми репрезентації таких реалій англійської граматики як «*participle*» та «*participle phrase*», є винайдення такого поняття або терміну, яке б відображало усі особливості «*participle*» як частини англійської граматики, не пов'язуючи з частковими відповідниками та впровадження цього терміну до вживання. Таким поняттям може бути «*партиципність*», «*партицип*», «*партиципний зворот*», як утворення від латинського «*participare*» - «*поділяти*», що максимально наблизило б реалії англійської граматики до вітчизняного читача. Запропонований термін об'єднує у собі усі різновиди дієприкметників та сприймається як певне явище іноземної мови, що цілком відповідає поставленій меті та є найбільш адекватним варіантом репрезентації.

Література

- Алексеева І. О. Курс теоретичної граматики сучасної англійської мови: навчальний посібник. – Вінниця: Нова Книга, 2007. – 328 с. Верба Л. Г. Граматика сучасної англійської мови (довідник) / Л. Г. Верба – К. ТОВ «ВП – Логос» - 2006 – 341 с. Голіцинський Ю. Б. 3б. вправ / переклад з рос.5-го вид. – К.: Арій, 2011. – 544 с. Заиченко Е. В. [Теоретическая интерпретация причастия второго в современном немецком языке : автореф. дис. на получение наук. степ канд. филологических наук](#) / Е. В. Заиченко. - 2005, - 156 с. Иванова И. П. Теоретическая грамматика современного английского языка / Иванова И. П., Бурлакова В. В., Почепцов Г. Г. – М. : Высшая школа, 1981. – 285 с. Карабан В. І. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову. Ч. 1. Граматичні труднощі / В. І. Карабан. - Київ : TEMPUS, 1997. – 317 с. Мартиненко А. О. Англійська граматики в таблицях: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2003. — 168 с. — С. 115. Остроушко О. А. Деякі граматичні труднощі англо-українського перекладу на матеріалі інформаційних текстів.

Філологічні студії, - Вип. 7. – 2012 р. *Раєвська Н.М.* Теоретична граматики сучасної української мови / Н.М. Раєвська – К., Вища школа. – 1976 с. *Родюк М. В.* Дієприкметник в германських мовах (на матеріалі англійської, німецької та нідерландської мов) / М. В. Родюк // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2013 – № 14 (273). – С. 227. *Jespersen O.* Modern English Grammar on Historical Principles. Part II. Syntax. First volume / O. Jespersen – Aalborg Stiftsbogtrykkeri: Copenhagen, 1949. – 512 p. – P. 6-8. *Langacker R. W.* Foundations of Cognitive grammar. Volume 1. Theoretical prerequisites / R. W. Langacker – Stanford, California : Stanford University press, 1987. – 516 p. – P. 283. *Leech G.* English Grammar for Today. A new introduction. / G. Leech, M. Deuchar, R. Hoogenraad – London : Macmillan, 1982. – 224 p. – P. 48-60. *Swan M.* Practical English Usage. Third Edition / M. Swan – Oxford : Oxford University Press, 2005. – 658 p. – P. 382. *Sweet H.* A New English Grammar Logical and Historical, Vol.2 / H. Sweet – Forgotten Books, London, 2014. – 186 p. – P.122-127.

УДК 811.111:81'28

КОЛІСНИК М. П.

(Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»)

СИСТЕМА ВІДХИЛЕНЬ У ВИМОВІ ГОЛОСНИХ НОСІЯМИ ПІВНІЧНО-СХІДНОГО ДІАЛЕКТУ АНГЛІЇ 1960-1990 РОКІВ

У роботі експериментальним шляхом виявлено систему відхилень голосних у мовлення носіїв північно-східного діалекту Англії 1960-1990 років від стандартної англійської вимови (RP). Встановлено відсоткові показники частоти актуалізації зазначених відхилень. Наведено графічну інтерпретацію кількісної залежності реалізацій конкретних видів відхилень у системі голосних від соціокультурного рівня та статі носіїв досліджуваного діалекту.

Ключові слова: північний схід Англії, діалект, система відхилень голосних, соціокультурний рівень, стать, частотні показники.

Колесник М.П. Особенности системы отклонений гласных северо-восточного диалекта Англии 1960-1990 годов. В работе экспериментальным путем определено систему отклонений гласных в речи носителей северо-восточного диалекта Англии 1960-1990 годов от стандартного английского произношения (RP). Установлено процентные показатели частоты актуализации указанных отклонений. Приведено графическую интерпретацию количественной зависимости реалізацій конкретних видів отклонений в системе гласных от социокультурного уровня и пола носителей исследуемого диалекта.

Ключевые слова: северный восток Англии, диалект, система отклонений гласных, социокультурный уровень, пол, частотные показатели.

Kolisnyk M.P. Characteristics of Vowel Deviations System in English North-East Dialect in 1960-1990 years. In the article the vowel deviation system of English north-east dialect speakers during 1960-1990 years has been determined experimentally. Percentage rates of the mentioned deviations actualizations were established. Graphical interpretation of the quantitative relation between the specific types of deviations in the vowel system and sociocultural level and sex was given.

Keywords: northern east of England, dialect, vowel deviation system, sociocultural level, sex, frequency rates.

Серед актуальних питань сучасного мовознавства особливої значущості набули проблеми мовної діалектології взагалі та північно-східного діалекту зокрема. Необхідність поглиблення розгляду зазначених проблем зумовлюється нагальними потребами лінгвістичної, історичної, соціальної, літературознавчої та інших практик для тлумачення історичних, юридичних, технологічних, тощо аудіодокументів, а також побутових і медичних записів і літературних творів, виконаних з уживанням мовлення північно-східного діалекту Англії.

Що стосується безпосередньо північно-східного діалекту Англії, то його дослідженню присвячені роботи ряду таких авторів як К. Ямас (фонетична будова), Л. Бурбано-Елізондо (лексична система), Дж Біл (граматична структура) та інших. На жаль, автори цих праць не обмежувались у своїх дослідженнях конкретними часовими рамками, всередині яких з'ясувалися б частотні характеристики актуалізації вокалічних відхилень.

Тому метою нашої праці є поглиблення наукових уявлень про північно-східний діалект Англії шляхом виявлення особливостей функціонування у ньому системи відхилень у вимові голосних у мовленні носіїв північно-східного діалекту Англії 1960-1990 років.

Для досягнення поставленої мети виникла методологічна необхідність у вирішенні таких завдань: 1) встановлення номенклатури конкретних відхилень у вокалічній системі північного сходу Англії; 2) обрахування відносних показників функціонування системи